

F.1/c

Uluğ İğdemir'in Armağ

19

MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

Cilt : V

MAYIS 1941

Sayı : 55

19 MAYIS

akdenizde sarmak için,
Yegane ve essiz kudretine olan Türk ilçe ve
Türk'e
Samsun Halkevi Mecmuası
Cilt : V Mayıs — 1941 Sayı : 55
SAMSUN'a ayar...

19 Mayıs 1919 da Samsun'a çıktım....

ATATÜRK

19 MAYIS

Yazan : Vefki ERTÜRK

Vilâyet Maiyyet Memuru

İnsanlığın ebedi ve ezeli mesnedi, tarihin en büyük yazıcısı ve en güçlü yapıcısı, medeniyetin anası, doğruluğun, adaletin, hak ve kuvvetin mayası, yüce Türk milleti ;

19 Mayıs 1919 , milli bütünlüğüne, milli istiklâline, milli varlık ve milli kültürüne karşı yapılmak istenilen suikastlerle bunu yapmak isteyenlerin yüzlerine milli nefret ve milli kıskançlığını, bir demir yumruk şiddetile, tükürdüğü gündür.

Türk olarak doğan, insan olarak yaşayan, kahraman olarak ölen ve eşsiz manevi faziletlerin, değeri ölçüsüz kudretlerin sahibi, Türk kamının baha biçilmez timsali, yurdun kurtarıcısı, milletin başarıcısı, istiklâl aşkı ile yananların mukaddes örneği, güneş başlı, deniz gözlü, ateş sözlü, çelik imanlı yiğit Atatürk ;

19 MAYIS 1919 Senin ,

Tarihi bozup yeni baştan yazmak için , düşmanların mezarını yurt içinde kazmak için , milli kin ve milli hırsı eline dizgin yapıp atını akdenizde salmak için ,

Yegâne ve eşsiz kudretin olan Türk'lüğe ve Türk'e dayanarak dünyayı yerinden sarsan bir haykırıyla cihana meydan okumak için ,

SAMSUN'a ayak bastığın gündür.

Karlı dağların, zümrüt yamaçların, gümüş derelerin, coşkun nehirlerin, soğuk sularla yeşil otlara yatak olan şirin yaylaların sahibi, tabiat güzelliğinin biricik varlığı, insanlığa medeniyet, çalışkanlık, sevgi ve şafkat aşılayan, hayatı bulunmaz feyizlerle karşılayan, imanını, doğrunun ve güzelin vatanı, emsalsiz ölke, şehit kanlarıyla yuğrulmuş Türk yurdu ;

19 MAYIS 1919 ,

Bir ana sıcaklığı ile göksüne bastırıldığın evlatlarının ,

Senin için kanlarını akıtmağa ,

Sana atılacak ateş ve çelik parçalarını ezmek ve göğüslerinde söndürmeğe ,

Kendileri ölmeden seni öldürtmemeye and içtikleri gündür.

İnsanlık haklarının, milli emniyet ve milli bütünlüğün büyük ve elim buhranlar geçirdiği şu zamanlarda Türk milleti 19 MAYIS 1919 gününün yıl dönümünü istikbalinden ve istiklâlinden emin bir surette kutluyor.

18 milyon kahramanı Türk'ün yurtseverlik ve cengâverlik aşkıyla bilenen Trakya süngüsü,

Düşmanın gözünü ve gönlünü oymak için,

Düşman diye, düşman diye, düşman diye yine düşmanı düşmanın harimi ismetinde boğmak için ak saçlı zafer ve istiklâl timsalinden işaret bekliyor.

Türk'ün her başardığı bir « Nihayet » değil, bir « Başlangıç » tır.

Düşman, bunu bil ve ona göre davran..

19 MAYIS ve Millî Birlik

Emin HEKİMGİL

Bir milletin en büyük gücü birliğindedir. Yine bir milletin en büyük zafı ve en düşgün ve fena zamanı birlik teşkil etmediği andadır. Yok olan milletlerde ilk önce bir ahlak bozukluğu başlar, vatan sevgisi azalır. Maddî ve şahsî emeller her şeye hakim olur. Nihayet milli birlik kalmaz ve o millet esir olur.

Tarihte daima çetin mücadelelerde muvaffak olmamız, boyun duruk altına girmememiz milli birliğimiz sayesinde. Milli birlik her şeyden evvel bir millette milliyetin uyanması ile başlar. Müsterek tehlikeler ve bir gaye etrafında toplanmalar ise birliği kuvvetlendirir. Bizde milliyetçilik bütün milletlerden evvel başlamıştır. Daha hiç bir millet ne olduğunun farkında değilken bizde koyu bir milliyetçilik vardı. Onüç asır evvel dikilen Orkun kitabeleri bunu isbat ediyor.

Bu kitabeler Türk milletinin nasıl kurulduğundan, neler yaptığından, iyi ve kötü zamanlarından bahsediyor. Hiç bir millet kitabesinde esir olduğundan, kızlarının cariye, oğullarının köle olduğundan bahsetmemiştir. Türk hakanları millete Çin'in ipeklerinden, hediyelerinden, unvanlarından sakınmasını tavsiye ediyor. Türk'ü yok etmek için gök'ün çökmesi veya yerin batması lâzım geldiğini söylüyor. Hiç bir milletin abidesinde bu kadar temiz ve asil bir milliyetçilik göze çarpmaz. Onüç asır önce ise bütün milletler dinî birer cemaat veya kırılların sadık bir tebaası idiler.

Millî birliğimizin devamlı olmasının, ikinci sebebi ise daima mücadele içinde olmamızdır. Dört tarafı düşmanla çevrili yurttaki her zaman harp halinde olmamız birliği kuvvetlendirmiş, bozmamış ve diğer milletlere karışmamıza sebep olmuştur.

Bilhassa yakın zamanlar tarihi bize en büyük bir ders olmuş, Türk milleti felâketlere uğramış ve ızdırıp çekmiştir. Cihan harbi sonunda her milletin birliğine hürmet edildiği halde Türk birliği dağıtılmak istenildi. Ahalisinin hemen hepsi Türk olan Adana havalisi, şarki anadolu, Trakya, şarki karadeniz kıyıları ayrılıyordu. Anadolu'ya fethedildiği gündenberi düşman ayağı sokmamıştık. Her türlü sıkıntılar çekmiş, fakat esir olmamıştık. Fakir bir millettik, fakat efendi olarak asırlardanberi yaşamıştık. Düşmanlarımız içten ve dıştan bizi yıkmaya çalışıyorlardı. Bir taraftan Rumlar Anadolu içinde Rum devletleri — İsimlerini tarihten alarak — kurmak sevdasında, diğer taraftan Ermeniler şarki anadoluya sahip olmak hayalinde idiler. Türk ordusu dağılmış ve silâhlarımız ellerimizden alınmıştı. Buna mukabil memleketin her tarafındaki azlıklar tepeden tırnağa kadar silâhlan dırılmıştı. Anadolu'nun silâhsız köyleri ve kasabaları bu eşkiyaların zulmünden kurtulamıyorlardı.

Artık her şeyi bitmiş gözükiyordu. Mütareke yapılmış, düşman topraklarımıza girmeye başlamıştı. Mütareke hükümleri kasden bozulmakta ve Türk birliği parçalanmak için elden gelen her şey yapılmakta idi. Düşman emellerine uygun dejenere bazı kimseleri memleket içinde çalıştırıyordu. Bunlar selâmeti galiblere yaranmakta ve onlardan merhamet dilenmekte arıyorlardı.

Türkiye ve Türk birliği büyük bir imtihan geçiriyordu. Yurdunu ve istiklâlini her şeyden üstün tutan Türk milleti haksız işgallere Vatanın parçalanmasına karşı mahalli cemiyetler kurmaya başladı. Bu cemiyetlerin en iyi organize edilmiş olanı şarki vilâyetleri Müdafaa-yı Hukuku Milliye cemiyeti idi. Merkezleri Erzurum ve Elaziz idi.

Memleket içinde birliğe aykırı cemiyetler de bulunmasına rağmen bu teşekkülleri birleştirerek birliği toplamak ve aynı gayeye yürütmek Erzurum ve Sivas kongrelerine nasip oldu. Kongreleri reis olarak idare eden Mustafa Kemal ise emsalsiz dehasile istiklâl mücadelesini Türk milletine kazandırdı ve büyük inkılâplarımız meydana geldi.

Bütün dünyanın öldü ve artık bir daha kurtulamaz sandıkları Türkiye ümitlerinin ve tasavvurlarının fevkinde daha sağlam ve dinç bir şekilde karşılama çıktı. Bu muvaffakiyet Türk milli birliğinin eseridir.

İstiklâl mücadelemiz 19 Mayıs 1919 Salı günü sabahı Mustafa Kemal'in sessizce Samsun'a çıkmasıyla başladı. Asırlardanberi harplerle yorulmuş, büyük felâketlere uğramıştık. Girişeceğimiz mücadelede hiç kimse muvaffak olacağımızı zannetmiyordu. Mustafa Kemal'e davamızın büyüklüğü, onu başarmak için vasıtalarımızın yokluğu söylendiği zaman o şu cevabı vermişti :

— *"Gittiğimiz yol bir iman yoludur. Evet biz on milyonluk küçük ve yorgun bir milletiz. Düşmanlarımız ise pek çoktur ve pek kavidir. Vakıa riyazî düşünülecek olursa galebe çalmamız müşküldür. Fakat bizde olan şey onlarda yoktur. Bizde iman kuvveti vardır. Zaten bu mücadele bir iman işidir. İmanı kavi olan buraya gelir çalışır. İmanı zayıf olana ihtiyacımız yoktur. Biz bin türlü düşmanlarımızın kuvvetine rağmen muvaffak olacağız."* diyordu.

Anadolu'nun fedakâr halkı benzeri görülmeyen ve bir daha da görülmeyecek olan mücadeleyi yoksulluklar içinde bitirdi ve kazandı. 19 Mayıs 22 yıl önce Türk milli birliğinin, fedakârlığının ve kahramanlığının bir imtihan günü olmuşsa, gelecek ondokuz Mayıs'larda daha büyük işler başaracağımızı bize müjdeliyor.

Gençlik bayramı olarak kutladığımız bu bayram bize milyonları aşan disiplinli, kültürlü Türk gençliğinin istikbale büyük bir azimle baktığını ve hazırlandığını gösteriyor.

Bugün milli birliğin başında Türk'ün makûs talîini muharebe meydanlarında yenen, Lozan'da dünyanın meşhur diplomatlarına karşı Türk istiklâlini müdafaa eden, inkılâp hareketlerimizi muvaffakiyetle yapan İnönü vardır. Dün olduğu kadar bugün de Türk milleti onun etrafında birbirinden ayrılmaz aynı gayeye yürüyen bir kütledir. Türk milli birliği bugün ve yarın da milletlere bir ders olmuştur ve olacaktır.

O günün Tahayyülü

Yazan : Vefik ALTUĞ

Vilâyet Maiyyet Memuru

Bir Salı Sabahı ...

Mantika Palasın [1] küçük bir odasında, kapatılması unutulmuş pencerenin yanı başında asılı duran ve aylardanberi koparılmamış bulunan bir takvim geceden devam eden fırtınanın sert kamçılarına hedef teşkil ediyordu.

Yerinden kopan, uçan ve dağılan takvim yaprakları, odanın ıslak zemininde sıralanmış kalmışlardı.

Bir türlü dinmek bilmiyen o tabii hırs ve dehşet gece hızını alamamış gibi sabahın alaca karanlığında hâla devam ediyordu. Fakat olanca kuvvet ve şiddetiyle odanın içinde anafolar teşkil ettiği halde, artık takvimin bir tek yaprağını dahi ayıramaz ol muştı.

Takvimin üstünde, sağa sola, yukarı aşağı hareketler yapan ve altındaki desteyi tutmaya muvaffak olan bir yaprak var.. Kopmak üzere, fakat kopamıyor. Uçmak üzere, fakat uçamıyor ... Üzerindeki tarih, seri hareketlerinden dolayı görünemiyor ...

Az sonra, yağmurla karışık şiddetli bir hava dalgası bir anda uçmak üzere bulunan o yaprağı, büyük bir tehalük ve şiddetle tesbit ediyor.

O gün akşama kadar, yani yarınını bilmek ve öğrenmek isteyen bir insanın nurlu eliyle koparılacağı ana kadar, o şekli ile kalıyor.

O cansız ve hareketsiz şeklin bize bildirdiği gün :

19 Mayıs 1335 Salı günüdür.

[1] Şimdiki C. H. P. binası.

O GÜNÜN TAHAYYÜLÜ

Vakit henüz erkendir.. Semaya bakıyoruz; gök kubbe denize yaklaşmakta, denizle bir olacakmış gibi aynı renk ve aynı manı zarada ..

Dalgalar; iri, coşkun ve manalı dalgalar sahili döğmekte, is kelenin kumlar içinde kaybolan bodur direkleri arasından ışıklar çalarak, mezarlığın ölü sükûtunu muntazam fasılalarla bozmakta.. Serviler, korkunç uğultularıyla bu tuhaf ahenge iştirak etmekte ve bu ahengi tamamlamakta..

Önüne çıkacak herşeyi söküp atabilecek kuvvet ve kudretteki muazzam dalgaların heybetli edası, zafını mütemadî döğülmesiyle gösteren bozuk düzen bir iskele, insanın yarınını benimseyen ıssız bir köşe ve buranın en güzel ve en korkunç süsü serviler...

Bunların hepsi.. Bir arada.. hem canlı ve hemde cansız bir tablo!

Tablonun içinde, Mister Solter ve Mösyö Favr'ın karargâhlarına mensub çifte zaptiyeleri görüyoruz. Tabiatın, hoşlarına gitmeyen bu sözsüz şiirini ihlâlden çekiniyorlarmış gibi veyahut bu şiiri tabiatın çalmışta yakalanacaklarmış gibi, seri adımlarla şehri iskeleye bağlayan o cansız muhitten uzaklaşmaya gayret ediyorlar.

Arkalarına bakamıyorlar; sanki görünmeyen gizli kuyvetler tarafından takip ediliyorlar.

Sağlarına sollarına başçeviremiyorlar; sanki korkudan donmuş gibiler.. Yalnız yürüyorlar. Belki de hissetmeden, duymadan ve görmeden.. Elleri yanlarına yapışık kalmış, mumyalar gibi ruhsuz ve cansız hareketleriyle ilerliyorlar.

Başımızı denize doğru çeviriyoruz.. Geriye döndüğümüzde, kaybolduklarını görüyoruz.

Aradan çok zaman geçmiyor.. Gökle denizin birleştiği noktada bir duman ve sonra küçük bir tekne görünüyor.

Bir müddet sonra Bandırma vapuru demirlemeğe muvaffak oluyor.

İskeleden ayrılan bir kayık, dalgalar arasında yuvarlanarak, ine, çıka güçlkle vapura varabiliyor.

Vapur tenhadır... Güvertede, üç günlük seyahatin heyecan ve sıkıntısının o anda kaybolduğu tatlı tebessümünden sezilen üniformalı bir asker var. Sağ elini ceketinin ön düğmelerinden birine ilıştirmiş, sol elinde safi kül olmuş sığarasiyle, bir nısıf daire teşkil eden arkadaşlarının ortası ilerisinde, Samsun'u ve kendisine doğru ilerleyen bir tekneyi seyre dalmıştır.

Gemiye yaklaşan, fakat azgın atlar gibi yerinde duramıyan ve üzerine atlamıya meydan vermiyen sandal, aziz misafirini alır almaz gemiden uzaklaşıyor.

Dalgalar, sanki aralarında sözleşmiş ve bir cesim dalga haline gelmişlerdi. Çünkü muhterem yolcu geç kaldığı zehabında idi. Onu üzmemeye tabiat bile azmetmişti.

Mustafa Kemal'in bindiği kayık, bu büyük dalganın köpüklü zirvesinde, bulutlar arasından geçer gibi bir hamlede ve o dalga nın tek bir hareketiyle sahile doğru süzüldü.

O muazzam dalga sahile vardı ve hareketini tamamlayıpta bütün haşmetiyle geriye doğru çekildiği anda, çok ve pek çok hayırlı bir işi başarmış bulunuyordu.

Büyük Adam, Kudretli Asker, Halkçı Diplomat, İnkılâpçı Dahî, vatanın dahili manzarasını, ilk intibada perişan haliyle aksettiren bir iskeleye çıkmıştı.

19 Mayıs

Yazan : E. Veysi AKSAN

Kim derdiki, bugün, Türk tarihinde bir dönüm noktası olacak Samsuna bugün ayak basan Türk oğlu dünyaya yepyeni bir Türkiye Cümhuriyeti çıkaracak... Ogün ve o günden sonra nice günler bunları hatırlardan geçiren yoktu. 19 Mayıs 1919 tarihini yaşayanlardan biri de benim. Samsun Belediye baş kâtibi idim. Reis istifa etmiş ve yerine o zamanki Belediye kanununa tevfikan vekâlet eden en yaşlı aza, iş güc sahibi bir adam olduğu için devam edemediğinden reis vazifesinide ekseri zamanda ben yapmakta idim. Atatürkten evvel, daha birçok paşalar Samsun iskelesinden gelüp iç Anadoluya gittiler fakat bunların hiç birinden sadra şifa verecek ses çıkmadı. Millet çok bunalmış ve halasa susamış bir halde bulunuyordu. Ötedenberi açık, kapalı bir takım teşkilât ile Türkler aleyhine hareket eden rum unsuru artık maksatlarını tamamem açığa vurmuşlardı. Ozamana kadar kendilerini Türk dostu olarak tanıtmak suretile yine rum maksadına hizmet etmiş olanlar bile ihtiyata riayet lüzumunu unutarak açık konuşmağa başlamışlardı.

— Mahvoldunuz. İntikam günü gelmiştir !.

Köylerde teşekkül eden rum çeteleri Türk köylerine hücum ile yağma, kıtal yapıyor, Hükümet bu tecavüzlere mani olamıyordu. Samsuna Solter isminde bir İngiliz zabitanın kuman dası altında askeri bir kıta geldi. Daha sonra Hind, Avustralya, yeni Zelanda askerleride gelerek İlyas köyündeki kışlaları işgal etti. Süvari komutan'arından Selim paşa ismindeki zatın riyaseti altında bir heyet gelekek Belediyede oturdu. Bu heyetin adı tehcir divanı harbî idi bir taraftan Solter diğer taraftan bu divanı harp

rumlara yapılan mezalim hakkında tahkikat yapmağa başladılar.. Rumların şikâyeti üzerine Türkler tevkif, istintak ve muhakeme ediliyordu. Bütün bu hadiselerin tafsilâtı (basılmak üzere bulunan millî mücadelede Samsun) adlı eserimde yazılıdır.

İşte böyle bir sırada idi ki, Atatürk umumi müfettiş namı altında ve 19 Mayıs 1919 da Samsuna çıktı. Atatürkü Mutasarrıf Belediye reis vekili ve fırka kumandan vekili mutad merasimle karşıladılar. Şimdiki Parti binası ozaman mantika adında Rus tab'asından bir adamın oteli idi. Atatürk mayetile birlikte oraya indi ertesi gün hükûmet ve kumandanlığı gezdikten sonra belediye yide ziyarete geldi. Belediyede meclis azaları vardı ne yapacağı ne de yapılması lâzım addettiği işlerden bahsetmedi.

Samsunun nüfusunu sordu. Sonra bu nüfus içinde ne kadar rum, ermeni vesair unsur bulunduğunu ve bu anasırın nereden gelmiş ve nasıl yerleşmiş olduğu hakkında malûmat istedi. Belediye azaları beni gösterdiler. Ben Karadeniz Türkleri müdafaa hukuk cemiyeti teşekkül ettiği zaman, cemiyetin tarih kolunda bulunmuşdum. Rumluk hakkında gerek yazılmış eserlerden gerekse memleketin mazisini bilen ihtiyarlardan malûmat toplayarak ufak bir eser meydana getirmiştik. Ozaman tamamen hatırımda olan malûmatı kendilerine arzettim. Bu malûmatın hülâsası şu idi : Samsundaki rumların tarihi ozaman altmış senelikdi ozamandan altmış sene evvel Samsunda bir tek dahi rum yoktu.

Atatürk yapacağı iş hakkında burada sarıh bir şey söylemedi fakat anlamak istediği şeylerin ciddiyet ve ehemmiyetinden istidlâl edilebilirdi ki, bu zat, milletin içinde bulunduğu müşkül şartlardan doğan ızdıraba sadece vakıf değil, milletle hemhal ve milletten ziyade muztarıptır. Atatürk tahkikatını hükûmetin nüfus, maliye vesair dairelerinden aldığı malûmat ile tevsi ve ikmal ettikten ve köylerde olan biten işleride alâkalardan dinledikten sonra Havzaya hareket etti. Maksudı orada kısmen ve Amasyaya gidince tamamen ifşa etti.

19 Mayıs dünyada daha bir eşi olmayan müstesna bir hareketin başlangıcıdır. Bu hareketi Atatürk gibi müstesna doğmuş müstesna nüfuzu nazara sahip bulunmuş olan kimseden başkası yapamazdı.

Kırstof Kolombun yumurta hikâyesi gibi iş olup bittikten sonra sebep ve neticelerini birbirine ekleyerek izah etmek kolaydır. Fakat Türk kurtuluş savaşı gibi sebep ve neticesi o zaman hiç bir gözün göremeyeceği kadar birbirinden uzak olan hadiseyi evvelden izah edebilmek her mantık bilen yigidin kârı değildir. Atatürk bunu yalnız izah etmedi. Buna milletide ikna etti. Maddî hiç bir vasıta yokken, Atatürk manevî kuvvetin galip geleceğini söyledi. Denilebilirki dünyada rubun maddeye faik olduğunu söyleyen ve bunu dünyanın gözleri önünde isbat eden Atatürkiür.

İşte 19 Mayıs bu mucize sahnesine kahramanın ayak bastığı gündür.

19 MAYIS

Karadeniz coştı coştukça taştı
Köpüklü dalgalar inciler saçtı
Bir ulu yolcusu karaya bastı
Yabanı çiğnedi ve ezdi sürdü
Bastığı yerlerden hayat fışkırdı

Ruhları ürperten baykuşlar sindi
Ağlayan nineler göz yaşın sildi
O mutlu yürekler içten sevindi
On dokuz Mayıs'ta geldi Atamız
Türklüğün yüzüne güldü Atamız

Yeşil yurt gülistan misk kokuyor
Güllere bülbüller şîir okuyor
Hayat bir sel gibi coşkun akıyor
Hey Atam sayende içtik hem yunduk
Wukaddes ruhuna tázime durduk

[Üç dakika sükût]

Şu karadenizin pırlantasısın
O nurlar payında Parlaktır şansın
Atama kol açan ey yüce Samsun
Silinmez ebedî alnında izin
Bu iller içinde ak durur yüzün

Ulusum yetişkin gençliğe sevin
Yurt aşkı aşıladın buydu ödevin
Başbuğum o yavuz ismetle övün
Tek emel, yekvücut sarsılmaz dağız
Emrinde granit yalçın kayayız

Yuttaşlar çalışın hep ekin biçin
Neşeli zevk ile siz yeyin için
En yakın dostundur kuvvetin gücün
Güvenli aydınlık düzdür yolumuz
Cihanda bükülmez çelik kolumuz

N. Dağıstanlı

Samsun'da

İlhanlılar devrinden kalma bir yazıt

Yazan

Kâzım DİLCİMEN

Bu yazıtı yani kitabeyi bir makale halinde neşretmek arzusunda değildik. Biz Samsun vilâyeti dahilinde nekadar eski eser varsa bunları bir kül halinde ve bir broşür içine sıkıştırarak neşretmek emelinde idik. Hatta bu maksatlardır ki [Canik Beyleri] adlı risalemizde bugün bahsetmek lüzumunu duyduğumuz bu kitabeyi bir münasebet getirerek yerinde bahsetmek mümkün olduğu halde biz yalnız bu kitabenin fotoğrafını neşretmekle iktifa etmiştik, fakat en son neşredilen Türk Tarihi Kurumunun 16 sayılı Belle-teni, bizi bu kitabe hakkında bildiklerimizi neşre mecbur etti.

Belletende, Türk Tarihi Kurumu Başsekreteri Uluğ İğdemir ; Merhum Halil Ethem Eldem'in Türk Tarih Kurumuna armağan ettiği Türk — İslâm devri kitabe estampajları adı ile mühim bir makale neşretmektedir.

Burada Halil Ethem Eldemin bir takım şartlarla kuruma 417 parça kitabe estampajının hangi yollarla armağan edildiği bize anlatıldıktan sonra asıllarının hangi Vilâyet veya Kazalarda ise ona göre alfabe sırasıyla tasnif edilerek her estampaj hakkında kısaca malûmat verilmektedir.

Sıra numarası 25 olan bir kitabe estampajı, burada IV numara ile yer almış olan (BAFRA) ya aiddir ve bu kitabe hakkında şöylece izahat verilmektedir :

Bafra yakınında (Türbe) denilen mahallede Mirza Bey Parça ailesinin mezarları. (700 ve 800 senelerindedir. Kapının üzerindeki Farisi kitabe. (*tetkike muhtaçtır*)

Bafra'nın Türbe köyünde olan bu türbe hakkında ileride yine bu sütunlarda bizce kabil olan izahatı vermeğe çalışacaksa şimdiden bu türbe için bir^{kaç} söz söylemekten kendimizi alamadık: Kapının üzerinde 1 değil 3 kitabe vardır, türbe dahilinde Mirza Hasan Bey ailesinden başkalarına aid birkaç mezar daha vardır. Ortada bulunandan başka 14 kadar, üzerleri beşik örtüsü ve yazılı taştan sandukaları havi mezarlar mevcuttur, hakikaten bu türbe heyeti—umumiyesiyle tetkika şayandı.

Sıra numarası 51 olan ve XV numaralı yeri tutan (HAVZA) dan da bir kitabe estampaje edilmiştir :

Hazinedar Firuz Ağa mescidi kapısında (Hükümet	H. S.	Parça
konagina zaptolunarak hapisane olmuştur.	889	1

Havza kelimesinin yanına bir yıldız işareti vazedi'erek (Amasya dahilinde) olduğu bildirilmektedir. Evet şüphesiz Halil Ethem Eldem bu kitabe estampajlarını aldığı veya aldırığı zamanlarda Havza, Amasya dahilinde idise de, (1926) yılındanberi Vezirköprü ve Lâdik kazalarıyla Havza kazası da Amasya'dan alınarak Samsun'a verilmiş olduğundan işaret edilen notta bu yolda izahat verilmeli veya düzetilmeli idi.

Mekalemizin mevzuunu teşkil edecek olan kitabe ise Belleten de şu suretle mevki almaktadır :

XXXIII SAMSUN			
Sıra No.	Hicri sene	Parça	
221	Kale mescidi kapısında İhsan Ebu Sait namına Nuyan Timurtaş tarafından	723	1

Bu kitabeyi Samsun'da oturdukları hattâ Samsun'lu oldukları halde bilmeyenler çoktur. Çünkü bu mescit nazarı dikkati çekmeyecek kadar sıkışık ve küçük olduğu gibi pek işlek olmıyan bir yol üstündedir. Bedesten denildiği halde üstü açık olan çarşının müntehasında ve son demir kapının sağ — ilerisindedir. Üzerindeki kitabe Samsun'da mevcut kitabelerin en eskisi ve İhanlılardan hatıra olarak kalmış — meskukat müstesna — biricik eseridir.

Vaktiyle Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Asarı Atika ve Müzeler Dairesinin 85551 sayılı bir tamimi ile Vilâyetlerde mevcut gayrimenkul âsâr ve âbidâtın tesbiti istenmiş ve bunun için bir takım fişler de gönderilmişti. O zamanlar Samsun Maarif Müdür-lüğü bu işi uhdemize vermiş olduğundan biz bu kitabeyi —o zaman bazı yerlerini okuyamadığımız yerleri de göstermek suretiyle — Maarif İdaresine bildirmiştik, sonradan 1940 yılında neşrettiğimiz Canik Beyleri adlı eserimizin son sayfalarına vazettiğimiz ilk resim, bu kitabenin fotoğrafisi olmuştur. Aynı klişeyi burada da neşrediyoruz. Biz bunun altına yalnız şu malûmatı kaydetmiştik :

Samsun Kale kapısı mescidindeki kitabe. İlhanlıların meşhur Anadalu Valisi Timurtaş devrine ait. S : 723 H.

Bu küçücük bilgi bile Uluğ İğdemir'in verdiği malûmattan çok daha doğru idi. Türk Tarih Kurumunun Belleteni gibi dünyanın her ilim bucağına dağıtıldığını kat'iyyen zannettiğimiz bir dergi de böyle yanlış malûmat kalmasını istemediğimiz için bu kitabeyi aynen neşrediyoruz.

Samsun yerlileri bu mescide (Kale kapısı mescidi) derler, belki şimdi de kısaca söylemek isterlerse (Kale mescidi) diyebilir ler, fakat doğrusu söyledığımız gibidir.

İşte bu mescidin kapısı üzerinde — fakat tam ortasına değil de sağa kaymış bir vaziyette [1] — mevzu bahs kitabe bulunmaktadır.

Kitabe sert bir taştır. 53 santimetre boy 43 santimetre enin dedir. Üzerinde 4 satır arapça yazı vardır :

Birinci satır : (Ammere hazâ al—mécid al—mubarek fi eyyam al—devlet

İkinci satır : (al—Sultan al—a'zam Ebu Said Han hallede Allahu [2]

Üçüncü satır : (Sultanehu ve fi zamani Noyan [3] Timur—taş [4] azze nasrahu

- [1] — Bu hal bize mescidin hiç değilse bir tamir gördüğünü kabul ettiriyor.
[2] — Buradaki son harf satıra sığmadığından kelimenin altına « çifte gözlü he » olarak getirilmiştir.
[3] — Bu kelime noktasız yazılmıştır. (Noyan) , (Noyin) , (Nuyan) diye okuduğumuz bir Moğol rütbesini ifade edecektir. son hecesi çengele benzer arapça (R) harfi gibidir, dördüncü satırdaki ibni (ibni) kelimesi de aynen çengelli (R) harfi gibi yazılmıştır. Binaenaleyh bunu Noyan veya Nuyan okumamız doğrudur sanırım. Yalnız zat isminden evvel yazılmış olması bize biraz şüphe veriyor.
[4] — Taş kel Timurdan ayrı ve tamamen noktasızdır. (Tı = Ta') harfiyle değil (te) harfiyle yazılmıştır.

Dördüncü satır : (ez'af al—ubeyd Evhad ibni Mahmud al—
Mevlevî sene selâse ve işrîn ve seb'amie

Şimdi de âdet olmadığı halde bu kitabeyi Türkçeye terceme ediyorum :

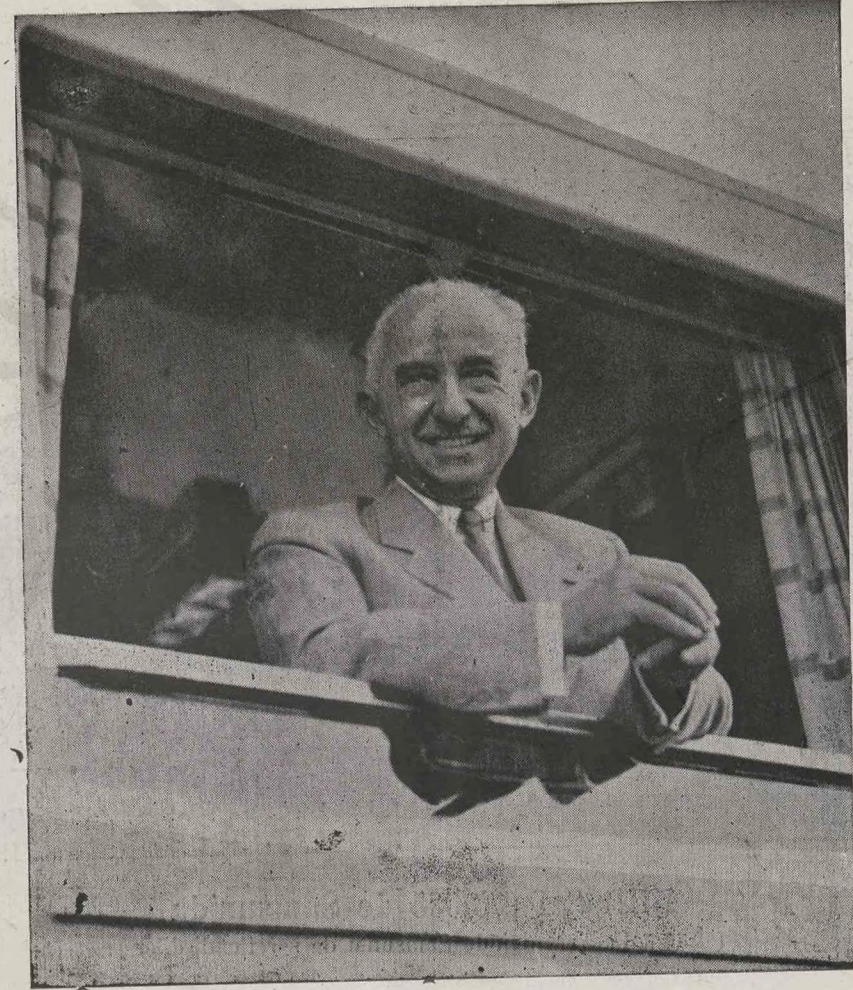
« Yediyüz yirmi üç yılında kulcağızların en zayıfı Mevlevi Mahmut
« oğlu Evhad; Ebu Said Hanın devleti günlerinde —Allah saltana .
« tını payidar ede — ve Timurtaş Noyan zamanında — Allah aziz
« kıla yardım ede— bu mubarek mescidi iymar (inşa) etti.

Görülüyor ki (Ebu Said) tarihlerimizde bol bol adı geçen İlhanlı padişahı Ebu Said Bahadır handır. Belletendeki İhsan kelimesi her halde bir mürettip hatasıdır. Asıl makale müsvedde . sinde İlhanî iken yanlışlıkla böyle çıkmıştır, esasen kitabede İlhan kelimesi hiç geçmemektedir.

Timurtaş; Anadolu'nun meşhur Valisi ve Emîr Çoban oğludur. Hakkında her zaman malûmat bulmak kabildir. Bu mescit onun tarafından değil onun Valiliği zamanında inşa edilmiştir.

Mescidi inşa ettiren Evhad ibni Mahmud ül—Mevleviye gelince hakkında yalnız mescidi inşa ettirdiğinden fazla bir malûmat sahibi değiliz.

Milli Şef Samsun İstasyonunda

Milli Şef 6/6/935 de Samsun'da
(İnönü Başvekilliğinde Samsun'u da şereflendirdiler)

Samsun Halkevi gençleri Malatya'da Milli Şef'in
Babasının kabirleri başında

Halkevi temsillerinden bir sahne
Bay Türkân piyesinden

Halkevi temsillerinden bir sahne
Yanık Efe piyesinden

Halkevi Caz Orkestrası

**Halkevleri yıl dönümünde milli
oyunlar grubu Efeler**

**Halkeyleri yıl dönümünde milli
oyunlar guaubu Karadeniz usakları**

Halkevi Sosyal yardım çalışmalarından
(Fakir çocuklara sıcak yemek veriliyor)

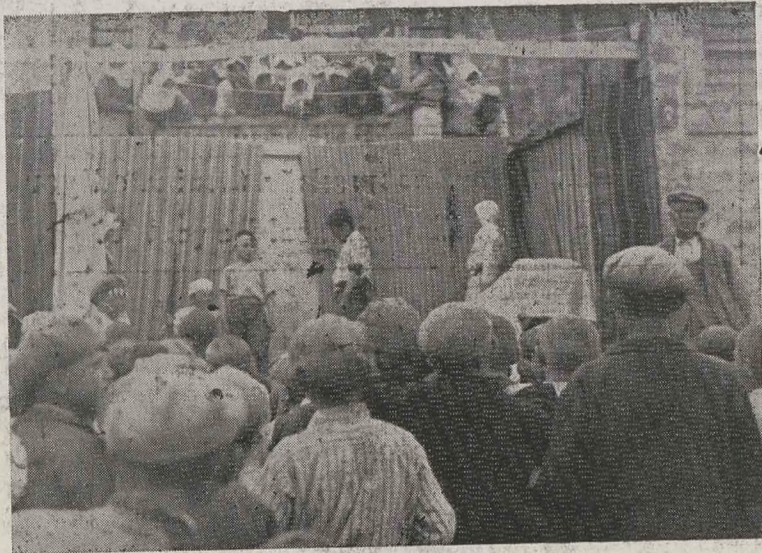
Halkevi Spor çalışmalarından
(Halkevi Atletleri İnönü koşusuna hazırlanırken)

Halkevi Köylerde Arıcılığı tamim ediyor

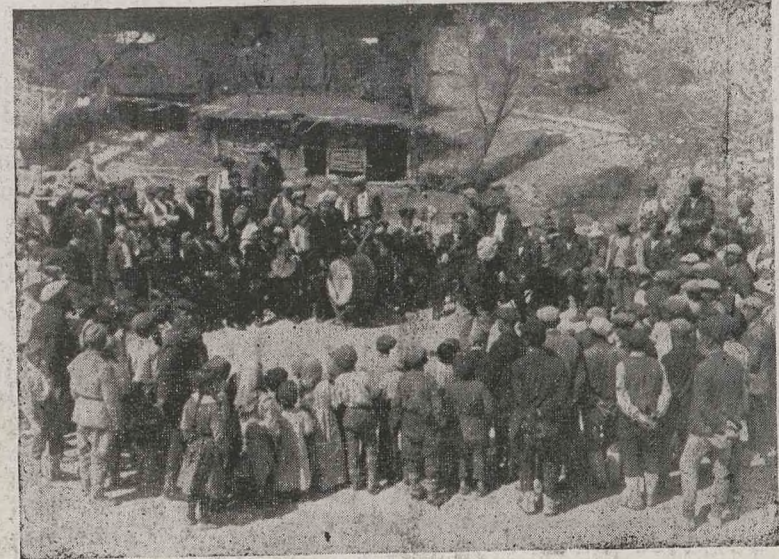
19 Mayıs şenliklerinde Halkevi
Köycüler kolu süvarileri geçid resmi yapıyor

Halkevi Gezilerinden
Alanos köyünde Köy çocukları Sahnede 23 Nisan

Halkevi Köylerde
Çobanlı köyünde Salih Köroğlunun Harmanında

Halkevinin Bir köy gezisinde toplantı
Alanos köyü meydanında 23 Nisan Bayramı

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs	Vefki Ertür	3
19 Mayıs ve millî Birlik	Emin Hekimgil	5
O günün Tahayyülü	Vefik Altuğ	8
19 Mayıs	E. Veysi Aksan	11
19 Mayıs [Şiir]	N. Dağıstanlı	14
Samsunda İlhanlılar devrinden kalma bir yazıt	Kâzım Dilcimen	15

İmtiyaz sahibi : Osman Cudi Gürsoy
Samsun Halkevi Reisi

Neşriyat müdürü : Ziya Karamuk

Müracaatlar : Samsun Halkevi

19 Mayıs Mecmuası adresine yapılmalıdır

Halkevleri Dergileri

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Ankara	Ülkü	Aylık
Adana	Görüşler	»
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşil ırmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Bafra	Altın yaprak	Aylık
Bahkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Burdur	Aylık
Denizli	İnanç	»
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elâzığ	Altan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk bilgisi haberleri	İki ayda bir
Eskişehir	Halkevi	»
Gireson	Aksu	»
İsparta	Ün	»
İzmir	Fikirler	Onbeş günlük
Kayseri	Erciyes	İki ayda bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ülker	»
Samsun	19 Mayıs	İki aylık
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	4 Eylül	»
Trabzon	İnan	»
Yozgat	Bozok	Onbeş günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç ayda bir

Bu Dergileri okuyunuz.